

„Bratře faráři, naše děti s námi nechtějí chodit do kostela, že je to tady nebaví. Nedalo by se s tím něco udělat?“

Takovouto otázku si běžní evangeličtí rodiče nedovolí položit. Lidé jsou rádi, že vůbec faráře mají, však desítky sborů jsou neobsazené. Jinak tomu bude, až si budeme své faráře platit sami. Jednak budeme mít – podobně jako je tomu např. v Německu – nenulovou farářskou nezaměstnanost, jednak sám fakt, že sbor „pojede za naše peníze“, pozmění mentalitu laiků. A dělat by se s tím ovšem dalo leccos.

Tak za prvé:

Sboroví pracovníci, počínaje duchovními, by si především museli osvojit alespoň základy PEDAGOGICKÉ A VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE. Tady vidím mezeru, kterou nám pomůže pochopit pohled do historie. Psychologie se rozešla s teologií a filosofií přibližně před půldruhým stoletím. Vztahy byly dlouhou dobu napjaté. Například Sigmund Freud, zakladatel psychoterapie, viděl své poslání v tom, „vyhnat Boha z duše“, podobně jako ho – tak byl Freud přesvědčen – vyhnal Galilei z vesmíru a Darwin z přírody. Ani tehdy to ovšem nebylo jednoznačné. Hned Freudův osobní přítel, švýcarský farář Pfister, viděl v psychoanalýze obdobu lučavky královské. Ta, jak známo, rozpustí nečistoty, podobně jako psychoanalýza „rozpustí“ iluze a pověry – a zbude čisté zlato víry. Napětí ovšem přetrvávalo. Dodnes jsem občas žádán, abych věřícímu člověku, který potřebuje psychoterapii, doporučil věřícího psychologa. Není to zbytečné. Patří sice k základům psychoterapeutické techniky i etiky zůstat neutrální k jakémukoli náboženství pacienta, ale považuje-li terapeut pacientovu víru za škodlivou iluzi, je nakonec velmi těžké tuto neutralitu dodržet. Ostražitost je tedy na místě, zašla však příliš daleko, mj. vinou (či zásluhou?) Karla Bartha, který použití psychologie v teologii vetoval.

Opětné sblížování psychologie s teologií postupovalo zvolna, u nás – snad v důsledku toho, že za komunismu byla oficiálně povolena jen tzv. marxistická psychologie – ještě pomaleji než za naší západní hranicí. Nicméně už před převrácením bývali psychologové zváni, aby přednášeli ve sborech, a i mezi faráři byl populární např. vynikající Erich Fromm (u nás jakž-takž trpěný, protože se snažil být marxistou). V devadesátých letech minulého století k nám dorazila zejména humanistická psychologie, v níž je mnoho prvků „sekularizované teologie“. Někteří faráři udělali pozitivní osobní zkušenost, když se se svou neurózou obrátili k psychoterapeutům. Velký krok kupředu znamenal importovaný klinicko-pastýřský výcvik, který prodělaly desítky duchovních. Nejaktuálnější novinkou je konečně konjunktura farářské supervize, která je odvozena z psychoterapeutických technik a pracuje zejména s těmi profesními problémy duchovních, jež souvisí s jejich emocemi a motivací.

Mělo by dojít i na pedagogickou a vývojovou psychologii, která je pro duchovního méně osobně atraktivní než psychoterapie a její odvozeniny, ale je stejně potřebná. Nedovedu si představit lepší návazný bod pastorační práce v rodinách, než zasvěcený rozhovor o rodičovských radostech a starostech, včetně radostí a starostí při vedení k víře. A problém absence dětí ve shromáždění, jakmile si troufnou postavit se rodičovské vůli, je stále akutnější, u nás i jinde v Evropě. Představa (omlouvám se za nadsázku), že děti, chodící s rodiči do kostela, přes jejich odpor nějak dotlačíme či dotáhneme do konfirmačního věku, pak jim farář vyloží učení naší církve, aby mohly řádně uvěřit, a tím je zapojíme mezi dospělé křesťany, se rovná, jak by řekli staří Bratři, „opovážlivému spoléhání na milost Boží“. Rozhodující je, jak dokážeme zaujmout předškolní a školní děti, jak ke sboru přilnou a zapustí kořeny. Kostelní nuda je strašlivá d'áblova zbraň. – Dost šmejdím po internetu, poptávám se, koho mohu, a ve sborech, kam se dostanu osobně, drže nakukuju, jak tam tu nedělku vedou, a zdá se mi, že – řečeno decentním schůzovním výrazem – máme značné rezervy.

A nyní za druhé:

Velmi se přimlouvám za to, aby nedělní práce s dětmi byla pro sbor TOP PRIORITY. Dětské bohoslužby! Ano, první píseň (pokud možno blízka dětem slovy i melodií) společně s dospělými, aby se potvrdilo, že všichni patříme dohromady. Pak by ale měla pokračovat paralelně bohoslužba pro dospělé a

pro děti jako dva rovnocenné a stejně důležité „proudy“. Jako ideální prostředí pro dětské bohoslužby si představuji něco mezi kaplí a klubovnou, místnost, kde by se děti mohly cítit doma a kam by si troufaly pozvat i kamarády z nevěřících rodin. Duchovní by měl sloužit střídavě v jednom a druhém proudu. A do dětského proudu by – podle vlastního ad hoc rozhodnutí – odcházeli i někteří dospělí; často, ale ne nutně, by to byli rodiče.

Představa, že dospělí, kteří propasou kázání, budou podstatně ochuzeni, je mylná. Vynahradí jim to obecnství s dětmi, jejichž reakce při výkladu i účast na modlitbě a na zpěvu přítomné dospělé (kteří se mohou zapojit) potěší, povzbudí, někdy dojme, a také poučí. (Na nedělní přirozeně navazuje domácí katecheze dětí a vnoučat, přítomných i nepřítomných.) A kázání si většinou mohou přečíst na internetu.

Dobrým nakročením ve směru, kterým hledím, jsou rodinné bohoslužby, konané v některých sborech jednou měsíčně. Je to jakýsi kompromis mezi bohoslužbami pro dospělé a pro děti. Myslím, že je na čase udělat pár kroků dál.

Pavel Říčan
www.pavelrican.cz